

ABSTRAKT

Práce zkoumá knižní kulturu, knižní tvorbu a čtenářskou obec v českých zemích v období raného humanismu. Zabývá se předpoklady pro vznik a přijetí knihtisku v českých zemích. Ukazuje se, že souběžné působení mentality utrakvistické společnosti, která se bránila pronikání cizích vlivů, vysoké míry mezinárodní izolace utrakvistických Čech a předchozí slabá původní rukopisná tvorba, nevytvořily příhodné prostředí pro příchod knihtisku. Počáteční rozvoj knihtisku byl velmi rozpačitý a nedokázal držet krok s vývojem řemesla v rozvinutějších zemích. Česká tisková produkce v návaznosti na reformní snahy o povznesení morálního stavu společnosti se rychle začala orientovat na šíření literatury v národním jazyce, často ovšem překladové. Raná česká tisková produkce ovšem trpěla nedostatkem kvality i kvantity a nedosahovala velikosti proklamované předchozími generacemi badatelů. V soudobé české společnosti byly cizím vlivům více otevřeny osobnosti z katolického prostředí. Proto katolíci nejen dříve přijali knihtisk, ale také se rychleji seznamovali s humanismem. Raná humanistická tvorba je v Čechách spojena s osobností neochvějného katolíka Bohuslava Hasištejnského nebo na Moravě kolem vzdělaných osobností blízkých olomouckému biskupství. V utrakvistickém prostředí přetrvávala reformní tradice tvorby a zejména překladů mravně výchovné literatury, která jen opatrně přijímala některé humanistické spisy. Vrcholný představitelem tohoto směru byl pilný překladatel Řehoř Hrubý z Jelení, který mezi utrakvistickými vzdělanci vynikal znalostí antiky a snahou zprostředkovat humanistickou moralistiku. Novodobá česká literární věda označila tuto tendenci za národní humanismus. Tato charakteristika ale je značně nepřesná a vyžaduje revizi i s ohledem na celé pohusitské období.